12. 6. 2014

ID: 94486

Újma vlastníka (nájemce) lesního pozemku

Újmu, která vznikla vlastníku nebo nájemci lesního pozemku v důsledku omezení hospodaření, je možno chápat i jako ušlý zisk, který je v podstatě ušlým majetkovým prospěchem a spočívá v nenastalém zvětšení (rozmnožení) majetku poškozeného, které bylo možno – kdyby nebylo omezení hospodaření – důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí. Vznik újmy způsobené ztížením lesního hospodaření není nicméně podmíněn tím, zda ji nájemce v době uzavření nájemní smlouvy mohl předvídat, neboť újma ve smyslu § 58 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, vzniká jako důsledek objektivní situace, kdy je právním předpisem nebo rozhodnutím příslušného orgánu omezeno právo hospodaření na určitém pozemku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 4408/2013, ze dne 26.2.2014)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Správy městských lesů J., s.r.o., se sídlem v J., zastoupené JUDr. Ing. M.F., advokátem se sídlem v P., proti žalované České republice – Agentuře ochrany přírody a krajiny České republiky, se sídlem v P., zastoupené JUDr. I.B., advokátem se sídlem v P., o 5.916.973,- Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 3 pod sp. zn. 6 C 98/2010, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 16. 5. 2013, č. j. 15 Co 87/2013-343, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 5. 2013, č. j. 15 Co 87/2013-343, se mění tak, že se rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 31. 1. 2012, č. j. 6 C 98/2010-287, potvrzuje.

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 3 mezitímním rozsudkem ze dne 31. 1. 2012, č. j. 6 C 98/2010-287, rozhodl, že nárok žalobkyně na poskytnutí finanční náhrady podle § 58 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., za újmu vzniklou jí v roce 2004 v důsledku omezení lesního hospodaření na pozemku parc. č. 1336/1 část v katastrálním území L. u J., zařazeného do přírodní rezervace V Klučí, je v základu dán. Vyšel ze zjištění, že žalobkyně byla v roce 2004 nájemcem uvedeného pozemku ve vlastnictví statutárního města Jihlava. Pozemek náleží na základě nařízení č. 2/97 Okresního úřadu v Jihlavě ze dne 15. 5. 1997 do zvlášť chráněného území přírodní rezervace V Klučí, a v důsledku toho pro něj platí ochranné podmínky omezující možnosti hospodaření. Žalobkyni z toho konkrétně vyplynula povinnost ponechat část území o výměře 25,06 ha samovolnému vývoji, proto dne 31. 3. 2005 uplatnila u žalované prostřednictvím Správy CHKO Žďárské Vrchy žádost na náhradu újmy podle § 58 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále též jen „ZOPK“) ve výši 741.747,- Kč; žádost doplnila dne 30. 6. 2005 a zvýšila přitom požadovanou náhradu na 5.916.973,- Kč (žalovaná částka). V následném správním řízení rozhodnutím ze dne 8. 3. 2006 Správa CHKO Žďárské Vrchy neposkytla náhradu s odůvodněním, že žalobkyně nepožádala o udělení výjimky z omezení. K odvolání žalované Ministerstvo životního prostředí dne 31. 5. 2006 toto rozhodnutí potvrdilo se závěrem, že ustanovení § 58 ZOPK nelze uplatňovat do minulosti a není možné kompenzovat újmu, jestliže žalobkyně při uzavírání nájemní smlouvy o existujícím omezení věděla. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žádost na náhradu újmy byla uplatněna řádně a nárok žalobkyně je do základu dán, neboť pro vznik nároku na náhradu újmy postačuje již existence omezení vlastnického práva.

K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 16. 5. 2013, č. j. 15 Co 87/2013-343, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu v plném rozsahu zamítl, a rozhodl o náhradě

nákladů řízení před soudy obou stupňů. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, dovodil však, že pouhá existence omezení není sama od sebe újmou, která by zakládala nárok na finanční náhradu, neboť takový výklad by nájemci zaručoval pohodlný, náklady nevyžadující a prakticky bezrizikový každoroční zisk ve formě finančního plnění ze státního rozpočtu. Podle odvolacího soudu tedy újma může vzniknout teprve až jako důsledek omezení vlastnického práva, a nelze proto vyložit ustanovení § 58 ZOPK tak, jak učinil soud prvního stupně; nezbytnou podmínku vzniku nároku je nejen existence omezení, nýbrž i vznik škody a vztah příčinné souvislosti mezi omezením a touto škodou. Odvolací soud dále poukázal na rozsudek ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 25 Cdo 193/2007, v němž Nejvyšší soud konstatoval, že omezení těžby dřevní hmoty na základě lesního zákona a ZOPK v lesích zvláštního určení není individuálním omezením vlastnického práva ve smyslu čl. 11 odst. 4 Listiny, nýbrž představuje přípustnou korekci výkonu vlastnického práva. Odvolací soud proto analogicky s výše citovaným rozhodnutím dovodil, že žalobkyně mohla uplatnit nanejvýš nárok na náhradu zvýšených nákladů na hospodaření.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost podle § 237 o.s.ř. odůvodňuje tím, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o.s.ř.) a otázka hmotného práva, na jejímž vyřešení závisí, byla během lhůty k podání dovolání Nejvyšším soudem rozhodnuta jinak, než ji posoudil odvolací soud (srov. usnesení ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 25 Cdo 2558/2012, nebo rozsudek ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3837/2011). Dovolatelka na základě nálezu Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 8/08, dovozuje, že institut náhrady újmy podle § 58 odst. 2 a násl. ZOPK je určen právě k realizaci práva na poskytnutí náhrady za nucené omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a že napadeným rozsudkem byla na tomto právu krácena. Namítá, že povinností ponechat část lesních porostů na pronajatém pozemku samovolnému vývoji byla zbavena majetkových hodnot, ačkoli existovalo důvodné legitimní očekávání jejich nabytí, a náhrada újmy podle § 58 odst. 2 ZOPK v jejím případě slouží nejen ke kompenzaci omezení, ale především ke kompenzaci ztráty vlastnického práva ke dříví, které by jinak byla získala. Náhrada újmy za nucené omezení vlastnického práva a náhrada újmy jako ušlého zisku podle ní nejsou ve vzájemném protikladu, naopak spolu souvisí, neboť většina újem podle § 58 odst. 2 ZOPK má podobu ušlého zisku, kterého vlastník či nájemce vzhledem k omezení vlastnického práva nemohli dosáhnout. Nesouhlasí s tím, že by bylo nutno prokázat, že v důsledku omezení nebylo naplněno její důvodné subjektivní očekávání ohledně budoucího zisku, neboť vznik práva na náhradu újmy je spojen se vznikem objektivní situace, kterou je omezení hospodaření z některého z důvodů uvedených v ZOPK. Podle ní by náhrada újmy při takové interpretaci musela mít charakter pouze jednorázového plnění a vylučovala by náhradu u dalších nabyvatelů vlastnického práva. Je proto přesvědčena, že právo na náhradu újmy podle § 58 ZOPK je právem spojeným s omezením hospodaření na určité nemovitosti, které trvá bez ohledu na změnu vlastníka či nájemce pozemku po celou dobu, po kterou trvá omezení. Dokládá, že praxe žalované nekoresponduje s jejím tvrzením, když ve skutkově podobných případech náhradu poskytla, přičemž odkazuje na principy právní jistoty a legitimního očekávání. Analogii s rozhodnutím sp. zn. 25 Cdo 193/2007, kterou aplikoval odvolací soud, považuje za nepřípadnou, neboť právní stav byl odlišný; své argumenty dovolatelka naopak podporuje výše citovanou judikaturou Nejvyššího soudu (sp. zn. 25 Cdo 2558/2012 a 25 Cdo 3837/2011). Navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Vzhledem k tomu, že dovoláním napadené rozhodnutí bylo vydáno 16. 5. 2013, tj. po účinnosti zákona 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) o dovolání rozhodl podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 (dále jen „o.s.ř.“) – srov. čl. II bod 1 a 7 zákona č. 404/2012 Sb. Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o.s.ř. a je přípustné podle § 237 o.s.ř., dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Nesprávné právní posouzení věci jako důvod dovolání podle § 241a odst. 1 o.s.ř. spočívá v tom, že odvolací soud aplikoval na zjištěný skutkový stav nesprávný právní předpis nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 90 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění účinném do 30. 11. 2009, tj. v době, za kterou dovolatelka požaduje náhradu, zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy vydané k jeho provedení jsou zvláštními předpisy ve vztahu k předpisům o lesích, vodách, územním plánování a stavebním řádu, o ochraně nerostného bohatství, ochraně zemědělského půdního fondu, myslivosti a rybářství.

Podle § 14 odst. 2 ZOPK kategorie zvláště chráněných území jsou a) národní parky, b) chráněné krajinné oblasti, c) národní přírodní rezervace, d) přírodní rezervace, e) národní přírodní památky, f) přírodní památky.

Podle § 58 odst. 1 ZOPK ochrana přírody a krajiny je veřejným zájmem. Každý je povinen při užívání přírody a krajiny strpět omezení vyplývající z tohoto zákona.

Podle § 58 odst. 2 věty první ZOPK, ve znění účinném od 28. 4. 2004, pokud vlastníku zemědělské půdy nebo lesního pozemku nebo rybníka s chovem ryb nebo vodní drůbeže, nebo nájemci, který tyto pozemky oprávněně užívá, vznikne nebo trvá v důsledku omezení vyplývajícího z části třetí až páté tohoto zákona včetně prováděcích právních předpisů nebo rozhodnutí vydaného na jejich základě újma, má nárok na její finanční náhradu. Finanční náhradu nelze poskytnout současně vlastníkovi a nájemci téhož pozemku. Požádají-li o náhradu včas oba, poskytne se finanční náhrada pouze vlastníkovi pozemku. S účinností od 1. 12. 2009 bylo toto ustanovení novelou ZOPK provedenou zákonem č. 349/2009 Sb. doplněno tak, že nárok trvá i v případě převodu nebo přechodu vlastnického práva nebo práva nájmu. Nájemce pozemku může nárok uplatnit v případě zachovaného nároku vlastníka pozemku (§ 58 odst. 2 věta druhá ZOPK).

Podle článku 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod publikované pod č. 2/1993 Sb. (dále též jen „Listina“) vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.

Z ustanovení § 90 odst. 4 ZOPK výslovně vyplývá, že vztah tohoto zákona k zákonu o lesích je vztahem speciality, tj. že je předpisem zvláštním vůči lesnímu zákonu. Pro vztah zákona zvláštního a obecného je pak charakteristické, že zvláštní úprava se uplatní tam, kde speciální předpis stanoví něco jiného oproti úpravě obecné, přičemž obecnou úpravu je možno použít jen tam, kde speciální předpis nestanoví něco jiného a aplikaci obecné úpravy výslovně nevylučuje. V posuzovaném případě je proto nutno postupovat podle ZOPK, konkrétně tedy podle ustanovení § 58 tohoto zákona. Zákonné omezení hospodaření v lese je omezením vlastnického práva z důvodu veřejného zájmu a právě ustanovení § 58 odst. 2 ZOPK, které bylo s účinností od 28. 4. 2004 do zákona včleněno, zajišťuje za ně náhradu, jak ji ostatně garantuje i čl. 11 odst. 4 Listiny. Jestliže jednou z významných funkcí lesa je těžba dřevní hmoty, může každý vlastník důvodně očekávat zisk z této činnosti; je-li jeho vlastnické právo zákonem omezeno právě v této oblasti, náleží mu odpovídající náhrada bez ohledu na to, že již v době, kdy se vlastníkem stal, tu omezení bylo a on o něm věděl. Výjimku z ústavně zaručené nedotknutelnosti vlastnictví nelze totiž vykládat tak, že by se Listinou předvídaný kompenzační prostředek vztahoval jen na ty subjekty, jejichž vlastnictví bude omezeno teprve následně po přijetí této ústavní či zákonné úpravy, a že by z možnosti náhrady byli provždy vyloučeni ti, kdo byli ve výkonu svých vlastnických práv omezeni již před přijetím právní úpravy řešící důsledky společensky odůvodněného zásahu do rozsahu vlastnického práva (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3837/2011).

Vzhledem ke znění § 58 odst. 2 ZOPK jsou výše popsané závěry aplikovatelné nejen na vlastníka, ale

také na nájemce pozemku. Zákon zakládá aktivní legitimaci ve sporu o náhradu nejen vlastníku, nýbrž výslovně i nájemci, za současné úpravy, že nárok náleží jen jednomu z nich. Umožňuje tím, aby v případě uzavření nájemní smlouvy k pozemku, s nímž je spojeno omezení vlastnického práva, obdržel náhradu nájemce, který je oprávněn pozemek užívat a brát z něj užitky, a z pohledu nároku na náhradu újmy tak vstupuje do pozice vlastníka, neboť i on je ve výkonu práv omezen. Nelze přisvědčit názoru odvolacího soudu, že v takovém případě jde o neodůvodnitelný bezpracný zisk nájemce. Vykonává-li nájemce práva a povinnosti spojené s nájmem lesního pozemku, pak není důvodu odepírat mu náhradu za to, že v důsledku omezení nemůže své nájemní právo realizovat v plném rozsahu (obdobně jako vlastník právo vlastnické) a že přichází o zisk z těžby dřeva, jehož by dosáhl, nebýt omezení. Je pak věcí vlastníka, jakým způsobem a za jakých podmínek pozemek pronajme a umožní jinému subjektu (nájemci) realizovat náhradu za omezení jedné ze složek vlastnického práva garantovanou zákonem i Listinou.

Újmu, která vznikla vlastníku nebo nájemci lesního pozemku v důsledku omezení hospodaření, je možno chápat i jako ušlý zisk, který je v podstatě ušlým majetkovým prospěchem a spočívá v nenastalém zvětšení (rozmnožení) majetku poškozeného, které bylo možno – kdyby nebylo omezení hospodaření – důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí (srov. stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR Cpj 87/70, publikované pod č. 55/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Vznik újmy způsobené ztížením lesního hospodaření není nicméně podmíněn tím, zda ji nájemce (zde dovolatelka) v době uzavření nájemní smlouvy mohl předvídat, neboť újma ve smyslu § 58 odst. 2 ZOPK vzniká jako důsledek objektivní situace, kdy je právním předpisem nebo rozhodnutím příslušného orgánu omezeno právo hospodaření na určitém pozemku. To se ostatně projevuje i ve způsobu výpočtu, jakým prováděcí předpisy (vyhláška č. 335/2006 Sb., kterou se stanoví podmínky a způsob poskytování finanční náhrady za újmu vzniklou omezením lesního hospodaření, vzor a náležitosti uplatnění nároku, či zčásti též předchozí vyhláška č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích) stanoví výši náhrady za újmu způsobenou omezením hospodaření. I z existence a obsahu prováděcích předpisů je zřejmé, že garantuje-li stát v tomto specifickém případě omezení vlastnického práva paušální způsob náhrady, jde o vyjádření principu, že vlastnické právo (v daném případě modifikováno tím, že jeho výkon byl přenesen na žalující nájemkyni) může být omezeno jen zákonem a za náhradu.

Zbývá doplnit, že odkaz odvolacího soudu na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 25 Cdo 193/2007, není přiléhavý, neboť šlo o skutkově i právně odlišnou věc, v níž byla primárně aplikována ustanovení lesního zákona, a v posuzované věci, kde jde o použití speciálního ustanovení ZOPK, jej nelze argumentačně využít.

Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu není věcně správný. Protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že ve vztahu k základu nároku je možno rozhodnout, Nejvyšší soud podle § 243d písm. b) o.s.ř. rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 31. 1. 2012, č. j. 6 C 98/2010-287. Touto změnou je odstraněn i výrok o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů, neboť předmětem odvolacího řízení byl přezkum mezitímního rozsudku soudu prvního stupně. Z téhož důvodu se nerozhoduje ani o náhradě nákladů řízení dovolacího.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování